

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

IV. ÚS 21/2024-10

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Libora Duľu (sudca spravodajca) a sudcov Ladislava Duditša a Miroslava Duriša v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľky [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpenej JUDr. Luciou Borákovou, advokátkou, M. R. Štefánika 820/7, Žilina, proti uzneseniu Okresného súdu Žilina sp. zn. 54Em/2/2022 zo 14. novembra 2023 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľky a skutkový stav veci

1. Sťažovateľka sa ústavnou sťažnosťou doručенou ústavnému súdu 21. decembra 2023 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), základného práva vyjadriť sa k všetkým vykonaným dôkazom podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ako aj práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) uznesením všeobecného súdu označeným v záhlaví tohto uznesenia. Sťažovateľka navrhuje napadnuté uznesenie zrušiť a vec vrátiť súdu na ďalšie konanie. Súčasne navrhuje odložiť vykonateľnosť napadnutého rozhodnutia.

2. Z ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že na okresnom súde je na základe návrhu otca maloletých detí vedené konanie o nariadenie výkonu rozsudku okresného súdu č. k. 30P/76/2020-734 z 20. októbra 2021, ktorým sa domáha, aby sťažovateľka umožnila styk maloletých detí s otcom. Konanie je vedené pod sp. zn. 54Em/2/2022.

3. Po vydaní uznesenia o nariadení výkonu rozhodnutia zo 17. marca 2023 okresný súd výzvami z 12. mája 2023 a 8. septembra 2023 vykonával zisťovanie, či sťažovateľka (matka) riadne vykonáva svoje povinnosti a uskutočňuje sa styk otca s maloletými deťmi. K výzvam podali otec i sťažovateľka rozporuplné informácie. Sťažovateľka k prvej výzve uvádzala, že styk otca

s maloletými deťmi sa realizoval okrem jedného prípadu, keď boli maloleté deti choré, o čom predložila súdu i dôkazy. Rovnako tak súdu oznámila, že otec nerešpektuje mimoškolské aktivity a krúžky maloletých detí a odmieta ich na ne vozit'. K druhej výzve sťažovateľka uviedla, že styk detí s otcom sa realizoval v zmysle súdneho rozhodnutia. Rovnako informovala, že otec absolútne odmieta rešpektovať časový harmonogram hokejového tréningu maloletého ■■■■■ a striktné trvá na tom, aby maloletý syn ■■■■■ bol sťažovateľkou pripravený v mieste jej bydliska, hoci sa fakticky nachádza na hokejovom tréningu. Z tohto dôvodu sťažovateľka kontaktovala otca s tým, aby dospeli k vzájomnému kompromisu, čo sa týka preberania syna, pričom otec odmieta o tejto problematike so sťažovateľkou komunikovať.

4. Vzhľadom na to, že otec naďalej vedome odmietal komunikovať so sťažovateľkou, táto podala 20. októbra 2023 nový návrh na zmenu úpravy styku otca s maloletými deťmi, o ktorom ku dňu podania ústavnej sťažnosti rozhodnuté nie je.

5. Následne bolo právnej zástupkyňi sťažovateľky 14. novembra 2023 doručené uznesenie okresného súdu sp. zn. 54Em/2/2022 zo 14. novembra 2023 o uložení pokuty sťažovateľke vo výške 500 eur z dôvodu, že sťažovateľka sa nevyjadrila k písomnému vyjadreniu otca a namietanému neodovzdaniu detí 16. októbra 2023 a 23. októbra 2023. Zároveň sa svojou nečinnosťou nevyjadrila k nerealizovaným stykom v septembri 2023 (22. 9. 2023, 25. 9. 2023, 27. 9. 2023 a 6. 10. 2023).

II.

Argumentácia sťažovateľky

6. Sťažovateľka uvádza, že žiadne vyjadrenie otca zo 16. októbra 2023 a 23. októbra 2023 jej doručené nebolo, a preto sa s týmito vyjadreniami nemohla riadne oboznámiť ani sa k nim náležite vyjadriť.

7. Sťažovateľka v konaní podala svoje vyjadrenie z 2. novembra 2023, ktorým reagovala len na vyjadrenia otca z 11. septembra 2023 a 14. septembra 2023, ktoré jej boli doručené spoločne s výzvou súdu 24. októbra 2023. Vyjadrenie otca zo 16. októbra 2023 bolo sťažovateľke doručené až spoločne s napadnutým rozhodnutím, a teda objektívne sa nemohla k nemu vyjadriť pred vydaním samotného uznesenia.

8. Podľa názoru sťažovateľky okresný súd rozhodol o uložení pokuty na základe nesprávne zisteného skutkového stavu.

9. Otec predložil k svojmu vyjadreniu zo 16. októbra 2023 dôkazy – potvrdenia vydané príslušným obvodným oddelením Policajného zboru Žilina, ktoré majú preukazovať podané oznámenie vo veci priestupku proti občianskemu spolunažívaniu. Sťažovateľka poukazuje na absurdnosť podania zo strany otca, ktorý kontaktuje políciu v čase, keď sa maloletý ■■■■■ nachádza na hokejovom tréningu, a nie v bydlisku matky. Uvedené potvrdenia preukazujú, že otec výlučne trvá na tom, aby sťažovateľka ako matka odovzdala maloletého ■■■■■ v mieste jej bydliska, aj keď sa tam v relevantnom čase nenachádza

10. Konanie otca nemožno vyhodnotiť inak ako zjavné zneužívanie práva, a to konkrétne núteného výkonu rozhodnutia.

11. Z už prezentovaného skutkového stavu je zrejmé, že okresný súd odňal sťažovateľke možnosť vyjadriť sa k podaniu otca zo 16. októbra 2023, ak na základe jej absentujúceho vyjadrenia rozhodol o uložení pokuty. Pre úplné a správne zistenie skutkového stavu veci ako základu na spravodlivé rozhodnutie súdu o uložení pokuty mal okresný súd povinnosť umožniť sťažovateľke vyjadriť sa k rozhodným skutkovým okolnostiam, čo jej umožnené nebolo. Uvedené konanie je priamo v rozpore so zásadou kontradiktórnosti a spravodlivosti procesu.

12. Sťažovateľka týmto poukazuje aj na rozhodnutie Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) vo veci Trančíková proti Slovenskej republike, ako aj na rozhodnutie vo veci Kamenický proti Slovenskej republike.

13. Napriek tomu, že okresný súd v odôvodnení uviedol, že otec je povinný rešpektovať záujmové aktivity maloletých detí a tieto si má preberať po skončení aktivity, súčasne vyhodnotil, že sťažovateľka si riadne neplní svoje povinnosti, hoci si ich preukázateľne plnila.

14. Sťažovateľka navrhovala, aby okresný súd vykonal výsluch maloletého [REDAKOVANÉ]. Predmetný návrh okresný súd vyhodnotil pomerne nelogicky, považujúc ho za účelový, s dodatkom, že vek maloletého nie je dôvodom na nerealizovanie styku s otcom a týmto sa sťažovateľka snaží len oddialiť ďalšie kroky v konaní smerujúce k použitiu donucovacích prostriedkov. Sťažovateľka však mienila okresnému súdu len preukázať, že otec v konaní zavádza.

15. Napriek tomu, že podľa ustálenej rozhodovacej praxe ESLP právo dieťaťa vyjadriť svoj názor pred súdom nemôže byť absolútne, vždy je nutné v každom jednom prípade komplexne hodnotiť a prihliadať na najlepší záujem maloletého dieťaťa. Keďže otec účelovo privolával políciu a odmietal si prevziať syna po skončení hokejového tréningu, sťažovateľka výsluchom maloletého chcela odstrániť zjavné rozpory medzi vyjadrením otca a sťažovateľky v konaní.

16. Civilný mimosporový poriadok (ďalej aj „CMP“) umožňuje, aby súd vykonal výsluch maloletého dieťaťa s ohľadom na jeho vek a vyspelosť. Maloletý [REDAKOVANÉ] v čase podania návrhu na jeho výsluch mal 13 rokov, preto je možné, aby vypovedal k okolnostiam tohto konania.

17. Súd vyhodnotil, že aktuálne neexistuje prekážka brániaca stretávaniu otca s maloletými deťmi, pričom jediným argumentom otca bolo, že sťažovateľka v rozhodnom čase neodovzdáva maloletého [REDAKOVANÉ] v mieste svojho bydliska, pričom sťažovateľka v konaní uvádzala, že objektívne nedokáže syna odovzdať v zmysle právoplatného súdneho rozhodnutia v čase hokejového tréningu.

III.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

18. Podstatou ústavnej sťažnosti je porušenie práva na spravodlivý proces (čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru) a porušenie práva vyjadriť sa k všetkým dôkazom v konaní (čl. 48 ods. 2 ústavy) uznesením okresného súdu o uložení poriadkovej pokuty sťažovateľke v konaní o výkon rozhodnutia vo veci styku otca s maloletými deťmi jednak z dôvodu jeho arbitrárnosti, ako aj z dôvodu nesprávneho postupu okresného súdu, ktorý nerešpektoval zásadu kontradiktórnosti konania (nedoručenie všetkých vyjadrení oprávneného sťažovateľke), ako aj nevykonal z dôvodu odstránenia rozporov v tvrdeniach účastníkov konania výsluch maloletého.

19. K namietanému porušeniu dotknutých práv malo dôjsť vo vykonávacom konaní vo veciach maloletých, teda v konaní, ktorého účelom je zabezpečenie dobrovoľného či núteného výkonu

rozhodnutia o úprave styku dieťaťa s rodičom. Nemožno totiž opomenúť, že štát prostredníctvom napadnutého konania zabezpečuje svoj pozitívny záväzok vyplývajúci z práva na súkromný a rodinný život v zmysle čl. 19 ods. 2 ústavy a čl. 8 dohovoru a práva rodičov na starostlivosť o deti, resp. práva detí na rodičovskú výchovu a starostlivosť v zmysle čl. 41 ods. 4 ústavy a čl. 8 dohovoru.

20. Z odôvodnenia napadnutého rozhodnutia vyplýva, že okresný súd pristúpil k uloženiu pokuty sťažovateľke podľa § 382 ods. 1 CMP po tom, čo po vydaní uznesenia o nariadení výkonu rozhodnutia opakovanými výzvami zisťoval, či sa realizuje styk otca s maloletými deťmi v zmysle exekučného titulu. Na uvedené výzvy opakovane reagovali oprávnený, ako aj sťažovateľka.

21. Pri rozhodovaní o uložení pokuty bol okresný súd toho názoru, že príčinou nerealizácie styku v zmysle exekučného titulu, ktorý autoritatívne upravuje styk otca s maloletými, sú predovšetkým dôvody na strane sťažovateľky, ktorá opakovane navrhovala otcovi maloletých zmenu termínu prevzatia či ponechávala povinnosti vyplývajúce z exekučného titulu na maloletého (oznamovanie zmeny styku) a tiež sa odvolávala na zmenu styku podľa toho, či to vyhovuje maloletým. Sťažovateľka teda bez závažných dôvodov porušovala svoju povinnosť maloleté deti riadne pripraviť v určenom termíne na styk s otcom počas celého konania.

22. V procese výkonu rozhodnutia vo veciach maloletých má každý procesný úkon konajúceho súdu zasahujúci do právneho postavenia účastníka konania svoj jedinečný čiastkový predmet (objekt). Pokiaľ ide o rozhodovanie podľa § 382 ods. 1 CMP, je takýmto predmetom procesná disciplína spočívajúca v rešpekte k výzve súdu na dobrovoľné splnenie povinnosti uloženej exekučným titulom. Civilný mimosporový poriadok neustanovuje žiadne druhové výnimky z povinnosti účastníka konania (povinného) takúto výzvu súdu uposlúchnuť. Ani skutočnosti namietané sťažovateľkou nepredstavujú zákonom aprobovanú výnimku zbavujúcu povinnosti účastníka konania (povinného) uposlúchnuť výzvu súdu uskutočňujúceho výkon rozhodnutia vo veci maloletých (m. m. III. ÚS 358/2022).

23. V tejto súvislosti ústavný súd pripomína, že súčasťou obsahu práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy (resp. podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru) je aj právo na také odôvodnenie súdneho rozhodnutia, ktoré jasne a zrozumiteľne dáva odpovede na všetky právne a skutkovo relevantné otázky súvisiace s predmetom súdnej ochrany, t. j. s uplatnením nárokov a obranou proti takému uplatneniu.

24. V čase ukladania pokuty napadnutým uznesením nebola vymáhaná povinnosť sťažovateľky právne spochybnená, keďže sa zakladala na právoplatnom a vykonateľnom rozhodnutí príslušného súdu. Okresný súd poskytol sťažovateľke dostatočnú a rozumnú odpoveď na ňou uplatnené námietky, napadnuté rozhodnutie ústavný súd preto považuje za dostatočne odôvodnené a vecne správne.

25. Pokiaľ ide o okruh námietok týkajúcich sa porušenia procesných práv sťažovateľky nesprávnym postupom okresného súdu, ktorý jej nedoručil všetky podania oprávneného, na ktoré odkazoval v napadnutom uznesení, ústavný súd pripomína, že pri posudzovaní námietky porušenia procesných práv účastníka zohľadňuje okrem iného aj povahu dotknutého konania a rozsah, v akom sa to-ktoré procesné právo v danom konaní vzhľadom na jeho povahu uplatní. Záruky vyplývajúce z práva na spravodlivý proces podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, resp. čl. 46 ods. 1 ústavy (kontradiktórnosť nevynímajúc) sa v plnej miere uplatnia v konaní o veci samej (vrátane rozhodovania o opravných

prostriedkoch). V nadväzujúcich štádiách konania už je priestor na „diskusiu“ zúžený. Ústavný súd nespochybňuje právo účastníka na kontradiktórnosť konania o výkon rozhodnutia vo veciach maloletých ako také. V minulosti už v prípade jeho porušenia poskytol sťažovateľom ochranu (napr. nález sp. zn. IV. ÚS 89/2018 z 19. apríla 2018). Avšak je nutné mať na zreteli, že obsah práv a povinností účastníkov konania už bol jednoznačne ustálený vykonateľným rozhodnutím. To je dôvodom, prečo je v týchto štádiách konania obmedzený aj rozsah dôvodov, ktoré môžu „zvrátiť“ povinnosť plnenia. Predovšetkým v tejto fáze konania už nie je možné spochybňovať právo na styk druhého rodiča s dieťaťom ako také, resp. jeho rozsah. Otázka, či a v akom rozsahu je styk druhého rodiča s dieťaťom v záujme dieťaťa, už bola zodpovedaná v konaní o úprave styku. Druhý rodič je povinný toto rozhodnutie rešpektovať. Z pohľadu posúdenia ústavnosti postupu všeobecného súdu sú preto relevantné konkrétne skutkové okolnosti a povaha námietok, ktoré sťažovateľ vo vykonávanom konaní vznáša, resp. chcel vzniesť (porov. I. ÚS 188/2021, III. ÚS 269/2020).

26. Sťažovateľka poukazuje na rozhodnutie ESLP vo veci Trančíková proti Slovenskej republike č. sťažnosti 17127/12 z 13. januára 2015, v ktorom konštatoval porušenie práva na spravodlivé konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru. Z odôvodnenia tohto rozsudku ESLP vo veci navrhovateľky, najmä však z jeho bodu 47 v spojení s bodom 37 vyplýva, že ESLP dospel k záveru o porušení označeného práva navrhovateľky z dôvodu opomenutia povinnosti krajského súdu doručiť jej rovnopis odporcovho písomného vyjadrenia k odvolaniu. Ústavný súd konštatuje, že neskôr začal ESLP k otázke posudzovania kontradiktórnosti pristupovať menej rigidne a pripustil, že je potrebné zohľadniť aj to, či vyjadrenie protistrany obsahovalo také skutkové alebo právne argumenty, ktoré by mohli ovplyvniť výsledok sporu, alebo či zvolené právne riešenie dávalo vôbec nejaký priestor na diskusiu (napr. Čičmanec proti Slovenskej republike, rozsudok z 28. 6. 2016, ods. 60 – 65). Uvedené názory podporuje aj rozhodnutie vo veci Ján Sarkocy proti Slovenskej republike z 15. októbra 2020, ktorým zamietol sťažnosť menovaného pre porušenie práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru z dôvodu nedoručenia vyjadrenia protistrany v dovolacom konaní, poukazujúc na skutočnosť, že predmetné vyjadrenie neobsahovalo žiadne nové skutkové ani právne tvrdenia.

27. Princíp kontradiktórnosti konania, ktorý je nesporne obsahom práva na spravodlivý proces, nemožno chápať formalisticky, ale je potrebné dôsledne vyhodnotiť individuálne okolnosti situácie, na základe ktorých možno dospieť k záveru, či v konkrétnom prípade bola možnosť strany sporu zaujať stanovisko k vyjadreniu protistrany naozaj reálne zmarená, a tým jeho pozícia objektívne oslabená (I. ÚS 145/2021). K tomuto materiálnemu výkladu zásady kontradiktórnosti konania sa priklonil i ESLP (Puškárová proti Slovensku zo 7. 5. 2019, sťažnosť č. 19356/14, Nerušil proti Slovensku zo 7. 5. 2019, sťažnosť č. 37016/15 a naposledy vo veci Sarkocy proti Slovensku z 22. 9. 2020, sťažnosť č. 36446/17). Pri posudzovaní porušenia princípu kontradiktórnosti konania a rovnosti zbraní, ku ktorému dochádza nedoručením vyjadrenia účastníka konania (strany sporu) protistrane, je potrebné zohľadniť obsahový význam neoboznámeného vyjadrenia (napr. rozsudok ESLP z 18. 10. 2007 vo veci Asnar proti Francúzskej republike, sťažnosť č. 12316/04; rozsudok ESLP z 3. 7. 2008 vo veci Vokoun proti Českej republike, sťažnosť č. 20728/05; I. ÚS 163/2022).

28. V neposlednom rade mal ústavný súd na pamäti, že kritériom na jeho rozhodovanie musí byť najmä intenzita, akou malo byť zasiahnuté do ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou zaručených základných práv alebo slobôd, a v spojitosti s tým zistenie, že v okolnostiach

prípade ide o zásah, ktorý zjavne viedol k obmedzeniu, resp. odopreniu základných práv alebo slobôd (porov. IV. ÚS 89/2018).

29. V tejto súvislosti ústavný súd pripomína, že súdna ochrana je poskytovaná v materiálnom zmysle, a nie formálnom zmysle, čo znamená, že nie každé procesné pochybenie súdu alebo jeho nesprávny procesný postup, ktorým dochádza k odopretiu procesného práva účastníkovi konania, sú považované za porušenie základného práva na súdnu ochranu. Dôležitými hľadiskami sú tie, ktoré v rámci prípadu dávajú jednoznačnú odpoveď na otázku, či účastník v skutočnosti bol z uplatnenia konkrétneho procesného úkonu vylúčený a či táto okolnosť mala podstatný vplyv na ďalšie konanie, a preto nie každé porušenie procesných predpisov súdom, a tým aj porušenie práva na spravodlivý súdny proces dosahuje intenzitu ústavnosti (II. ÚS 275/2021). V uvedenej súvislosti ústavný súd konštatuje, že riadne neplnenie si povinností vyplývajúcich sťažovateľke z exekučného titulu sa opakovalo, ako to okresný súd v bode 14 odôvodnenia napadnutého uznesenia konštatuje, počas celého konania, a preto samotné nevyjadrenie sa k niektorým v napadnutom rozhodnutí špecifikovaným termínom nerealizovaného styku otca s maloletými (za súčasného preukázania viacerých porušení uložených povinností sťažovateľkou, ako aj postoja sťažovateľky k realizácii styku, ktorý ponechávala na maloletom synovi) nemohlo mať zásadný vplyv na rozhodnutie súdu o uložení pokuty sťažovateľke. Práve okolnosť prenášania dohody o termíne a mieste vyzdvihnutia syna otcom (aj podľa vyjadrení sťažovateľky), a to z matky na dieťa, eliminuje námietku proti zdanlivo rozpornému záveru súdu, že otec má rešpektovať záujmové aktivity dieťaťa, ako to je vysvetlené okresným súdom v naostatok označenom bode odôvodnenia napadnutého uznesenia, čo neprekračuje rámec ústavnej udržateľnosti v prieskume ústavného súdu.

30. Pokiaľ sťažovateľka namieta nevykonanie výsluchu maloletého v dotknutom konaní, ústavný súd konštatuje, že okresný súd v odôvodnení napadnutého rozhodnutia (bod 14) ozrejmlil, že jej návrh považoval za účelový. Ústavný súd dodáva, že nie je bez ďalšieho možné konštatovať, že ak súd nevypočul maloletého (za existencie ďalších dôkazov spochybňujúcich právnu významnosť tohto dôkazu pre rozhodnutie o uložení poriadkovej pokuty vo vykonávacom konaní), automaticky porušil označené práva sťažovateľky. Okrem toho sťažovateľka sama uvádza, že 20. októbra 2023 podala nový návrh na zmenu úpravy styku otca s maloletými deťmi, o ktorom bude príslušný súd povinný rozhodnúť na základe zistených skutkových okolností veci, keď bude pravdepodobne vytvorený priestor aj na výsluch maloletého. Dovtedy je potrebné rešpektovať skoršie rozhodnutie o predmetných okolnostiach.

31. Ústavný súd vzhľadom na už uvedené, ako aj na procesný charakter uznesenia o uložení pokuty konštatuje, že nezistil takú skutočnosť, ktorá by signalizovala svojvoľný postup okresného súdu nemajúci oporu v relevantných právnych predpisoch vo väzbe na rozhodné okolnosti veci.

32. Aj so zreteľom na východiská stanovené judikatúrou EŠLP, podľa ktorej štát má pozitívny záväzok prijať opatrenia smerujúce k rešpektovaniu rodinného života, k čomu patrí aj zabezpečenie plnenia súdnych rozhodnutí (rozsudok z 18. 7. 2006 vo veci Fiala proti Českej republike, sťažnosť č. 26141/03, § 94), ako aj s prihliadnutím na argumentáciu sťažovateľky založenú predovšetkým na polemike na úrovni skutkových zistení, ktorá nedosahuje ústavnoprávnu intenzitu spôsobilú zvrátiť závery uvedené v predchádzajúcich odsekoch, dospel ústavný súd k záveru, že ústavná sťažnosť je zjavne neopodstatnená a ako taká bola podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona č. 314/2018 Z. z.

o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov odmietnutá.

33. Keďže ústavná sťažnosť bola odmietnutá, rozhodovanie o ďalších procesných návrhoch sťažovateľky vrátane návrhu na odklad vykonateľnosti napadnutého rozhodnutia v uvedenej veci stratilo opodstatnenie, a preto sa nimi ústavný súd už nezaoberal

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 23. januára 2024

Libor Duľa
predseda senátu